

(Вечерње новости, 17. јул 2010)

Оштра реторика Муамера Зукорлића неће запалити Санџак, али треба да држи Београд у стању приправности. Очигледно је да Зукорлић хоће екстремизмом да се позиционира у својој средини, али је и свестан да Турска, која има амбицију, а вероватно и капацитет, да се наметне као покровитељ целог региона, није претерано одушевљена тим његовим фанатичним верским ставом - поручује у интервјуу за „Новости“ историчар др Предраг Марковић, научни саветник на Институту за савремену историју.

Уздржаност Турске према Зукорлићевим порукама, Марковић овако објашњава:

- Турска, а преко ње можда и неке друге силе, желе да држе Санџак „подгрејаним“. Неће га палити, али га неће кроз ни гасити. За Анкару је Санџак драгоцен адут, али игнорисањем Зукорлића показали су да није моменат да се та карта потезе.

Како би Београд требало да се постави према оваквој радикалној реторици? Може ли се догодити да тензије доведу и до „интернационализације проблема“, што је у Војводини већ покушано?

- Добра је идеја наше државе да неке ствари које се тичу Санџака, али и албанског питања, директно расправи са Турском. Добро је и то што је Србија овај пут избегла грешку из деведесетих да хомогенизује грађане искључиво по верској и етничкој основи. А и значајан део муслимана у Санџаку показује висок степен грађанске и политичке свести и одбија да се сврстава у таборе само по критеријуму фанатичког ислама. И бошњачки политичари показују да то ни за њих није опција.

Какав утисак су на вас оставили снимци из Новог Пазара приликом посете Ердогана, чиненица да су се тешко могле видети српске заставе у мору турских...

- Ми генерално имамо проблем са државним и националним идентитетом, са државним симболима, и то није случај само у Санџаку, већ у готово свим крајевима Србије. Химну смо научили тек скоро, после година побеђивања наших спортиста, а и сада већина једва зна прве две строфе. Старије генерације и даље се више осећају Југословенима и „у главама“ још живе у држави која је престала да постоји пре 20 година. Морамо да признамо себи да више немамо велику државу и да у складу са тим меримо своје могућности и потезе.

Према Београду није уперено само незадовољство Бошњака. И из Новог Сада поново стижу поруке да им је Статут „тесан“, да покрајина није добила довољно аутономије. Колико су у тим захтевима Војвођани „аутономни“ или се и то донекле „подгрева“ са стране?

- Када имате слабу државу, не изненађују овакви притисци, без обзира одакле стижу и где се креирају. Србија мора да се консолидује и ојача, пре свега привредно и политички, а онда ће се смањити и захтеви за њену деконструкцију.

Да ли је Војводина, по вама, добила праву меру аутономије и да ли би и осталим деловима Србије требало дати исте надлежности у процесу децентрализације који ће да уследи?

- Процес децентрализације треба пажљиво спроводити како не би довео до стварања малих централизованих држава и како се не би свео на гомилање бирократије на разним нивоима. Одлична опомена су кантони у муслиманско-босанској федерацији, који имају паралелне структуре и никако не функционишу. Нажалост, и у Војводини су главни корисници проширених надлежности функционери. Иза идеолошких програма, захтева за аутономију, мање-више крије се борба за фотеље.

За неколико дана МСП саопштиће своје мишљење о Косову. Полаже ли Београд превише наде у ту одлуку?

- Морамо бити реални - то мишљење неће изазвати повлачење признања оних држава које су то већ учиниле. Наша држава очекује да одлука суда буде нека врста подршке за покретање нових преговора. До сада Албанци уопште нису били стимулисани да

преговарају јер су одмах добили све.

Како ће по вашем мишљењу гласити „пресуда“?

- Гласиће: „Не, али...“ Сецесија није легална, али у посебним случајевима тај преседан је могућ. Суд неће моћи у потпуности да подржи отцепљење Косова јер би то значило да свака мањина, било где на свету, уколико је незадовољна својим положајем може да се отцепи.

Има ли смисла инсистирање на политици да Европа нема алтернативу, кад Брисел шаље све снажније сигнале да затвара врата за нове чланице и да ће проширење стати на пријему Хрватске?

- Ситуација у самој Европи последњих година се значајно изменила, а тек се спремају велики преокрети. По мени, одлука Турске, која се сада ломи да ли да настави да инсистира на уласку у ЕУ, драматично ће променити европску политику, али је још рано рећи у ком правцу. Турска је економски и политички стабилнија од многих чланица Уније, а има стопу раста скоро као Кина. Они статус кандидата, који нас толико фасцинира, имају од 1964. и питање је колико ће још да трпе то симболично понижавање. Хоће ли ући или не на ЕУ сада је на Турској, не Бриселу.

Значи ли то да Београд треба да узме у обзир Анкару као пети стуб наше спољне политике?

- Наша дипломатија је већ препознала Турску као будућег одлучујућег чиниоца у региону, и то је добро. Сада у суседству имамо три велика играча - Турску, Европу и Русију - плус Америку и Кину. На неки начин се враћамо на тзв. „концерт сила“ из 19. века, али са донекле промењеним улогама. Русија и Турска и сада заузимају улоге главних заштитница малих балканских народа, с тим што су пре два века биле у сукобу, а сада су савезнице.

Може ли приближавање Србије и Турске трајно да направи проблем у односима

између Београда и Бањалуке?

- Србија има обавезу према РС, и то никада не сме да заборави. То не значи да Београд и Бањалука треба увек идентично да се понашају. На неки начин могу и да поделе улоге, па, рецимо, помирљиво лице да показује Србија, а мало оштрију политику да води РС. Током деведесетих смо имали све модалитете у односима - од потпуног потчињавања Бањалуке Београду до пркошења и отвореног сукоба. Није лоше да разне српске државе имају нијансиран одговор на изазове. Наравно, изузетно је важно да иза свега стоји суштинска солидарност и брига за све Србе.

Парадоксално, али очигледно да ће и даље, од земаља у региону, Србија имати најгоре односе са Црном Гором?

- У некадашњој југословенској породици, Црна Гора је била најмлађи и најразмаженији син, који сад има жељу да покаже да је порастао и дорастао старијем брату. Јавност у Србији иритирана је због начина на који је Подгорица експресно признала Косово, и то што се, кад наша земља гони криминалце, у Црној Гори то одмах тумачи као напад на њену државност. Ако је неки народ био изван сваке мере привилегован у Југославији то су били Црногорци, а од заједничког живота са Србима имали су само користи. Једини народ који нема баш ниједан разлог да се потужи на Београд су они. Али, фрустрација рађа сепаратизам и као што су носиоци разних националних програма били пропали интелектуалци, тако су и креатори црногорске независности људи који нису успели у Београду.

Верујете ли да је заиста могуће историјско помирење четника и партизана?

- Уравнотежена слика Другог светског рата не значи одбацивање партизанског хероизма. Али, не можемо да останемо ни на старој, црно-белој слици, где су сви партизани добри, а сви некомунисти су фашисти. Морам да признам да ме је изненадила реакција неких људи, попут генерала Јове Капичића, који не показују никакво људско жаљење над евентуалним невиним жртвама.

А, верујете ли да ће бити пронађен гроб Драже Михаиловића?

- Лично ме не занима толико његов гроб, колико све жртве рата. Немци су сваку своју жртву, на сваком фронту, пописали и обележили гробове. Ми нисмо избројали жртве ниједног рата, ни у два светска, ни током револуционарног терора, ни оне из сукоба 90-их.

Има ли историјских основа за захтеве које династија Петровића упућује Карађорђевићима, тражећи јавно извињење, рехабилитацију и праведну реституцију имовине?

- Однос две рођачке династије подсећа на латино драму са тајанственим смртима, издајама, пребијеним женама... Та драма сада поприма обресе фарсе. Истина је да је краљ Александар брутално одбацио деду по мајци и своју црногорску родбину, у чему треба тражити и неке практичне разлоге. У то време, Италија је финансирала Петровиће и желела да преко њих угрози југословенску државу и можда је Александар у њима видео опасност. Али, они су, колико знам, добијали пензије југословенске државе, значи нису били лишени свих права. С друге стране, Александар је био прек, нефлексибилан човек, уништио је парламентаризам, завадио се с ким год је могао... Често су му приговарали што нема више Црногораца у власти, на шта је узвраћао: Па, имате мене!

Премијер РС Милорад Додик отворено показује да се не слаже са оним што Турска и Запад покушавају да наметну у Босни, не крије прикљанчање Русији и чврсто брани српске интересе. Он је такође једини од лидера у региону који не ставља европски циљ изнад свега. Може ли доћи у ситуацију да буде изолован као некад Милошевић?

- Додику свакако не прети судбина Милошевића, који је био потпуно изолован. Милошевићева политика 90-их је пропала и зато што су се држава и друштво распали, што није случај са РС. Тешко да Додика могу да нападају за назадну и антиевропску политику, без обзира на реторику, имајући у виду да је РС привредно и економски најнапреднији део Босне, са најефикаснијим институцијама.

(Разговор водила **Данијела Милинковић**)

Опет би да кроје Балкан

Пише: Предраг Марковић
недеља, 18 јул 2010 08:12
